

Literatura

- Archer J., Dzienniki więzienne, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2017.
- Aronson E., Człowiek - istota społeczna, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1995.
- Bachman R., Schutt R.K., The Practice of Research in Criminology and Criminal Justice, Sage Publications, London 2014.
- Barankiewicz T., Aksjologiczna problematyka prawa, "Roczniki Nauk Prawnych" 2004, t. 14, z. 1.
- Barnao M., Ward T., Robertson P., The Good Lives Model: A New Paradigm for Forensic Mental Health, "Psychiatry, Psychology and Law" 2016, Vol. 23, No. 2.
<https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1054923>
- Baron-Cohen S., Teoria zła. O empatii i genezie okrucieństwa, Smak Słowa, Sopot 2014.
- Baumeister R., Holokaust i cztery korzenie zła, w: Zrozumieć zagładę. Społeczna psychologia Holokaustu, red. L.S. Newman, R. Erber, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Behar R., The Vulnerable Observer: Anthropology that Breaks Your Heart, Beacon, Boston, MA 1997.
- Beyens K., Kennes P., Snacken S., Tournel H., The Craft of Doing Qualitative Research in Prisons, "International Journal for Crime, Justice and Social Democracy" 2015, Vol. 4, No. 1.
<https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v4i1.207>
- Bębas S., Skutki uwięzienia członka rodziny i znaczenie rodziny dla więziennego funkcjonowania osadzonych oraz ich resocjalizacji i readaptacji, "Ruch Pedagogiczny" 2017, nr 4.
- Biel K., Zła resocjalizacja czy resocjalizacja zła, w: K. Biel, M. Sztuka, Resocjalizacja wobec tajemnicy zła, Wydawnictwo WAM, Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna "Ignatianum", Kraków 2010.
- Błachut J., Problemy związane z pomiarem przestępczości, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., Kryminologia, Arche, Gdańsk 1999.
- Borzucka-Sitkiewicz K., Środowiskowe uwarunkowania agresywnych zachowań młodzieży jako wyznacznik oddziaływań profilaktycznych i interwencyjnych, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010.
- Bosma A.Q., Kunst M.J.J., Dirkzwager A.J.E., Nieuwbeerta P., Selection Processes in Prison-Based Treatment Referrals: A Street-Level Bureaucracy Perspective, "Crime & Delinquency" 2018, Vol. 64, No. 8. <https://doi.org/10.1177/0011128717719662>
- Brodzińska-Patalas M., Natorka M., Niełacna M., Osińska A., "Nie mieć życia..."? Jak więźniowie dożywotni mówią o swojej karze? Analiza treści ankiet 142 skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności, w: Dożywotnie pozbawienie wolności. Zabójca, jego zbrodnia i kara, red. M. Ejchart-Dubois, M. Niełacna, A. Rzepliński, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Brzeziński J., Metodologia badań psychologicznych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Bulenda T., Klimczak J., Woźniakowska-Fajst D., Młodzi zabójcy skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności - sylwetka, czyn, polityka karania, w: Dożywotnie pozbawienie wolności. Zabójca, jego zbrodnia i kara, red. M. Ejchart-Dubois, M. Niełacna, A. Rzepliński, C.H. Beck, Warszawa 2017.

- Burgoyne K., Tyson G., An Evaluation of the 'Think First' Program, "Australian & New Zealand Journal of Criminology" 2013, Vol. 46, No. 1. <https://doi.org/10.1177/0004865812469973>
- Całkiewicz M., Modus operandi sprawców zabójstw, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010.
- Cierpiątkowska L., Soroko E., Sęk H., Modele diagnozy klinicznej a problemy diagnostyczne, w: Psychologia kliniczna, red. L. Cierpiątkowska, H. Sęk, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
- Ciosek T., Psychologia sądowa i penitencjarna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
- Craig H., The Psychological Impact of Incarceration: Implications for Post-Prison Adjustment, papers prepared for the "From Prison to Home" Conference (January 30-31, 2002).
- Daniluk P., Ocena społecznej szkodliwości czynu, "Prokuratura i Prawo" 2011, nr 6.
- Derlatka M., Społeczna szkodliwość a definicja przestępstwa, "Prokuratura i Prawo" 2006, nr 6.
- Dimsdale J.E., Psychologia zła. Jak Hitler omamił umysły, Wydawnictwo RM, Warszawa 2017.
- Doroszewska K., Społeczna szkodliwość czynu jako określenie zła w polskim prawie karnym?, "Młody Jurysta" 2017, nr 4.
- Earle R., Insider and Out: Making Sense of a Prison Experience and a Research Experience, "Qualitative Inquiry" 2014, Vol. 20, No. 4. <https://doi.org/10.1177/1077800413515832>
- Earle R., Prison and University: A Tale of Two Institutions?, "Papers from the British Criminology Conference" 2011, Vol. 11. <https://doi.org/10.1177/1748895811398458>
- Flanagan T.J., Long-Term Incarceration: Issues of Science, Policy and Correctional Practice, w: Long-Term Incarceration: Issues of Science, Policy and Correctional Practice, red. T.J. Flanagan, Sage Publications, Thousand Oaks 1995.
- Flyvbjerg B., Pięć mitów o badaniach typu studium przypadku, "Studia Socjologiczne" 2005, nr 2(177). "Forum Służby Więziennej" 2019, nr 25.
- Gałka E., Typologia sprawców zabójstw, "Wrocławskie Studia Erazmiańskie" 2010, nr 5.
- Gazzaniga M.S., Istota człowieczeństwa. Co sprawia że jesteśmy wyjątkowi?, Smak Słowa, Sopot 2011.
- Giddens A., Socjologia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Gierowski J.K., Motywacja zabójstw, Wydawnictwo Akademii Medycznej, Kraków 1989.
- Gierowski J.K., Szymusik A., Postępowanie karne i cywilne wobec osób zaburzonych psychicznie. Wybrane zagadnienia z psychiatrii, psychologii i seksuologii sądowej, Wydawnictwo Collegium Medicum UJ, Kraków 1996.
- Giezek J. (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Goffman E., On the Characteristics of Total Institutions, w: The Prison: Studies in Institutional Organization and Change, red. D. Cressey, Guilford Press, New York 1961.
- Gordon M., Poczucie winy i samoocena własnych zachowań u sprawców przestępstw o charakterze agresywnym, w: Więziennictwo. Nowe wyzwania, red. B. Hołyst, W. Ambrozik, P. Stępnia, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Warszawa-Poznań-Kalisz 2001.
- Górski S., Metodyka resocjalizacji, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1985.

- Greenberg S., Schuman D., Irreconcilable Conflict between Therapeutic and Forensic Roles, "Professional Psychology: Research and Practice" 1997, Vol. 28, No. 1. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.28.1.50>
- Grudzińska K., Więzień długoterminowy w izolacji penitencjarnej, "Resocjalizacja Polska" 2013, nr 4.
- Gruszczyńska B., Przemoc wobec kobiet w Polsce. Aspekty prawno-kryminologiczne, Oficyna Wolters Kluwer business, Kraków 2007.
- Gruza E., Psychologia sądowa dla prawników, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Grześkowiak A., Prawo karne wartości. Wybrane problemy, w: Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Habzda-Siwiek E., Diagnoza stanu psychicznego sprawcy a rozstrzygnięcia w procesie karnym, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2002.
- Hartman J., Głupie pytania, Agora, Warszawa 2013.
- Hassine V., Life Without Parole: Living and Dying in Prison Today, Oxford University Press, Oxford-New York 2010.
- Honeywell D., Doing Time with Lifers: A Reflective Study of Life Sentence Prisoners, "British Journal of Community Justice" 2015, Vol. 13, No. 1.
- Hulley S., Crewe B., Wright S., Re-Examining the Problems of Long-Term Imprisonment, "British Journal of Criminology" 2016, Vol. 56, No. 4. <https://doi.org/10.1093/bjc/azv077>
- Irwin J., The Jail, University of California Press, Berkeley 1985.
- Janowska H., Zabójstwa i ich sprawcy. Analiza socjologiczna, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1974.
- Jastrzębska T., Pastwa-Wojciechowska B., Piotrowski A., Pesymizm czy optymizm terapeutyczny, czyli o efekcie zmiany w terapii uzależnienia od alkoholu w warunkach izolacji więziennej u osób z psychopatycznymi cechami osobowości, "Miscellanea Anthropologica et Sociologica" 2017, nr 18(1).
- Jaśkiewicz-Obydzińska T., Wach E., The Influence of Homicide Victims' Behaviour on the Modus Operandi of Perpetrators, "Z Zagadnień Nauk Sądowych" 1999, z. 40.
- Jewkes Y., An Introduction to "Doing Prison Research Differently", "Qualitative Inquiry" 2014, Vol. 20, No. 4. <https://doi.org/10.1177/1077800413515828>
- Jeżowski M., Między dobrem a złem. Do czego potrzebny jest socjolog, "Roczniki Nauk Społecznych" 2015, t. 43, nr 2. [https://doi.org/10.18290/rns.2015.7\(43\).2-16](https://doi.org/10.18290/rns.2015.7(43).2-16)
- Jones R.S., Ross J.I., Richards S.C., Murphy D.S., The First Dime: A Decade of Convict Criminology, "The Prison Journal" 2009, Vol. 89, No. 2. <https://doi.org/10.1177/0032885509334744>
- Kanarek-Lizik D., Modele adaptacji skazanych do warunków więziennych. Wyniki badań własnych, "Resocjalizacja Polska" 2013, t. 4.
- Kazemian L., Travis J., Imperative for Inclusion of Long Termers and Lifers in Research and Policy, "Criminology & Public Policy" 2015, Vol. 14, No. 2. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12126>

Kępiński A., Poznaj siebie. Poradnik według Antoniego Kępińskiego, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2004.

Kępiński A., Poznanie chorego, Wydawnictwo Lekarskie, Kraków 2002.

Konarska-Wrzosek V. (red.), Kodeks karny. Komentarz, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

Kowalik S., Modele diagnozy psychologicznej, w: Psychologia kliniczna, red. H. Sęk, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Krajewski K., Bójka i pobicie. Analiza kryminologiczna, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1988.

Krakowiak D., Psychopatia, socjopatia i charakteropatia a odpowiedzialność karna, "Prokuratura i Prawo" 2019, nr 3.

Lasocik Z., Teoria i praktyka penitencjarna a perspektywy systemu więziennego, w: Wykonywanie kary pozbawienia wolności w Polsce - w poszukiwaniu skuteczności, red. H. Machel, M. Paliwoda, M. Spryszyńska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006.

Latessa E.J., Listwan S.J., Koetzle D., What Works in Prison, w: What Works (and Doesn't) in Reducing Recidivism, red. E.J. Latessa, S.J. Listwan, D. Koetzle, Elsevier, Waltham 2014.

<https://doi.org/10.4324/9781315721224>

Lenkiewicz K., Srebnicki T., Bryńska A., Mechanizmy kształtujące rozwój osobowości i jej zaburzeń u dzieci i młodzieży, "Psychiatria Polska" 2016, t. 50, nr 3. <https://doi.org/10.12740/PP/36180>

Liem M., Kunst M., Is There a Recognizable Post-Incarceration Syndrome among Released "Lifers"?, "International Journal of Law and Psychiatry" 2013, Vol. 36, No. 3-4.

<https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2013.04.012>

Machel H., Perspektywy resocjalizacji penitencjarnej w świetle niektórych badań naukowych i obecnej sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju, w: Optymalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i w niektórych krajach europejskich, red. F. Kozaczuk, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006.

Machel H., Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna, Arche, Gdańsk 2003.

Majchrzyk Z., Psychologia sądowa. Aktualne problemy opiniowania dorosłych, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2012.

Maruna S., Matravers A., N=1: Criminology and the Person, "Theoretical Criminology" 2007, Vol. 11, No. 4. <https://doi.org/10.1177/1362480607081833>

Maruszewski T., Psychologia poznania. Umysł i świat, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2011.

Miller A.G., Buddie A.M., Kretschmar J., Wyjaśnianie Holokaustu. Czy psychologia społeczna usprawiedliwia sprawców?, w: Zrozumieć zagładę. Społeczna psychologia Holokaustu, red. L.S. Newman, R. Erber, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

Niewiadomska I., Osobowościowe uwarunkowania skuteczności kary pozbawienia wolności, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007.

Oleś P.K., Niektóre dylematy biegłego psychologa, w: Kara kryminalna. Analiza psychologiczno-prawna, red. M. Kuć, I. Niewiadomska, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2004.

- Oleś P.K., Podmiotowe i sytuacyjne uwarunkowania rozwoju osobowości, "Rocznik Filozoficzny Ignatianum" 2016, t. 22, nr 1.
- Ostrowska K., Psychologia resocjalizacyjna. W kierunku nowej specjalności psychologii, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
- Pasikowski T., Sęk H., Psychologiczna diagnoza kliniczna - etapy postępowania diagnostycznego a wynik diagnozy, w: Psychologia kliniczna, red. H. Sęk, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Pastwa-Wojciechowska B., Psychopatyczne/antyspołeczne zaburzenia osobowości, w: Zaburzenia osobowości. Problemy diagnozy klinicznej, red. L. Cierpiątkowska, E. Soroko, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2017.
- Pastwa-Wojciechowska B., Samoregulacja i samokontrola a psychopatyczne zaburzenia osobowości, "Czasopismo Psychologiczne" 2008, t. 14, nr 2.
- Pastwa-Wojciechowska B., Groth J., Psychologia sądowa a psychologia kliniczna, w: Psychologia kliniczna, red. H. Sęk, L. Cierpiątkowska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
- Poklek R., Instytucjonalne i psychospołeczne aspekty więzienia, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz 2010.
- Porporino F., Difference in Response to Long-Term Imprisonment: Implications for the Management of Long-Term Offenders, "Prison Journal" 1990, No. 80.
<https://doi.org/10.1177/003288559007000105>
- Reykowski J., Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1979.
- Roberts C., The Emerging What Works Evidence and its Implications for Practice in the National Probation Service, National Probation Service What Works Conference Pack: A whole service approach to delivering intervention, 8-10 December, Nottingham 2003.
- Rowe A., Situating the Self in Prison Research: Power, Identity, and Epistemology, "Qualitative Inquiry" 2014, Vol. 20, No. 4. <https://doi.org/10.1177/1077800413515830>
- Rozmus A. (red.), Wykładowca doskonały. Podręcznik nauczyciela akademickiego, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Rzepliński A., Rodziny więźniów długoterminowych, Ossolineum, Wrocław 1981.
- Rzepliński A., Ejchart-Dubois M., Niełączna M. (red.), Dożywotnie pozbawienie wolności. Zabójca, jego zbrodnia i kara, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Sampson R.J., Laub J.H., Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life, Harvard University Press, Cambridge 1993. <https://doi.org/10.1177/0011128793039003010>
- Sęk H., Psychologia kliniczna, t. 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Siemaszko A., Granice tolerancji. O teoriach zachowań dewiacyjnych, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1993.
- Stanik J.M., Psychologia sądowa. Podstawy, badania, aplikacje, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.

Stańdo-Kawecka B., Badania osobopoznawcze skazanych i oddziaływania terapeutyczne w historii więziennictwa polskiego, w: Psychologia i prawo. Między teorią a praktyką, red. J. Kabzińska, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2014.

Stemplewska-Żakowicz K., Diagnoza psychologiczna. Diagnozowanie jako kompetencja profesjonalna, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2013.

Sykes G., Matza D., Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency, "American Sociological Review" 1957, Vol. 22, No. 6. <https://doi.org/10.2307/2089195>

Szczepaniak P. (red.), Polski system penitencjarny. Ujęcie integralno-kulturowe, Forum Penitencjarne, Warszawa 2013.

Szczepański J., Człowiek w strukturach zła, "Ethos" 1992, t. 5, nr 1(17).

Szczucki K., Wykładnia sądowa jako źródło błędu co do prawa, w: Rola orzecznictwa w systemie prawa, red. T. Giaro, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Szulc T., Połomski P., Kozakowska T., Kompetencje społeczne i poziom zapotrzebowania na stymulację u graczy MMO na przykładzie uczestników gry World of Warcraft, "Miscellanea Anthropologica et Sociologica" 2017, nr 18(1).

Świtka J., Psychologia na usługach prawa karnego, w: Kara kryminalna. Analiza psychologiczno-prawna, red. M. Kuć, I. Niewiadomska, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2004.

Toeplitz-Winiewska M., Co psychologia może ofiarować wymiarowi sprawiedliwości?, w: Psychologia i prawo. Między teorią a praktyką, red. J. Kabzińska, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2014.

Ugelvik T., Prison Ethnography as Lived Experience: Notes From the Diaries of a Beginner Let Loose in Oslo Prison, "Qualitative Inquiry" 2014, Vol. 20, No. 4. <https://doi.org/10.1177/1077800413516272>

Vanhooren S., Leijssen M., Dezutter J., Ten Prisoners on a Search for Meaning: A Qualitative Study of Loss and Growth during Incarceration, "The Humanistic Psychologist" 2017, Vol. 45, No. 2. <https://doi.org/10.1037/hum0000055>

Vuolo M., Kruttschnitt C., Prisoners' Adjustment, Correctional Officers, and Context: The Foreground and Background of Punishment in Late Modernity, "Law and Society Review" 2008, Vol. 42, No. 2. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5893.2008.00343.x>

Warr J., Afterword, w: The Prisoner, red. B. Crewe, J. Bennett, Routledge, London 2012.

Warr J., Always Gotta Be Two Mans': Lifers, Risk, Rehabilitation, and Narrative Labour, "Punishment & Society" 2019, Vol. 22, No. 1. <https://doi.org/10.1177/1462474518822487>

Weaver B., Armstrong S., User Views of Punishment: The Dynamics of Community-Based Punishment: Insider Views from the Outside, Research Report No. 03/2011, Scottish Centre for Crime and Justice Research, Glasgow 2011.

Widacki J., Zabójca z motywów seksualnych. Studium przypadku, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2006.

Willis A.K., Zaitzow B.H., Doing "Life": A Glimpse into the Long-Term Incarceration Experience, "Laws" 2015, Vol. 4, No. 3. <https://doi.org/10.3390/laws4030559>

Wróbel W., Zoll A. (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. 2, cz. 1, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.

Wysocka E., Diagnoza w resocjalizacji, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

Yin R.K., Studium przypadku w badaniach naukowych. Projektowanie i metody, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015.

Zimbardo P., Efekt Lucyfera. Dlaczego dobrzy ludzie czynią zło?, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

Zimbardo P., Jak uwodzi zło?, "Charaktery" 2007, nr 8.

Akty prawne

Rezolucja Rady Europy (76)2 w sprawie postępowania z więźniami długoterminowymi przyjęta przez Komitet Ministrów 14 lutego 1976 r. Wzorcowe reguły minimum Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami z 10 grudnia 1984 r.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2019 r., poz. 1950 z późn. zm. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. z 2019 r., poz. 676 z późn. zm. Ustawa z dnia 27 czerwca 1999 r. o służbie medycyny pracy, Dz.U. z 2019 r., poz. 1175.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych, Dz.U. z 2013 r., poz. 1067.

Rekomendacja Rec (2003)23 o wykonywaniu przez administracje więzienne kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz innych długoterminowych kar pozbawienia wolności przyjęta w dniu 9 października 2003 r.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. z 2005 r. Nr 163, poz. 1363.

Rekomendacja Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych przyjęta w dniu 11 stycznia 2006 r.

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, Dz.U. z 2019 r., poz. 1635.

Orzecznictwo

Sądy polskie

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2005 r., sygn. Akt I KZP 7/05, OSNKW 2005/5/44.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2009 r., sygn. akt P 11/08, Dz.U. z 2009 r. Nr 63, poz. 533.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2014 r., sygn. akt IV KK 190/14, LEX nr 1545107.

Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 4 grudnia 2017 r., sygn. akt II K 1067/16, LEX nr 2503412. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2019 r., sygn. akt III KK 603/17, LEX nr 2623966.

Europejski Trybunał Praw Człowieka

Vinter i in. przeciwko Wielkiej Brytanii, wyrok z dnia 9 lipca 2013 r., skargi nr 66069/09, 130/10, 3896/10.

Öcalan przeciwko Turcji (nr 2), wyrok z dnia 18 marca 2014 r., skargi nr 24069/03, 197/04, 6201/06, 10464/07.

Laszló Magyar przeciwko Węgrom, wyrok z dnia 20 maja 2014 r., skarga nr 73593/10.

Harakchiev i Tolumov przeciwko Bułgarii, wyrok z dnia 8 lipca 2014 r., skargi nr 15018/11, 61199/12.

Trabelsi przeciwko Belgii, wyrok z dnia 4 września 2014 r., skarga nr 140/10.

Manolov przeciwko Bułgarii, wyrok z dnia 4 listopada 2014 r., skarga nr 23810/05.

Bodein przeciwko Francji, wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., skarga nr 40014/10.

Kaytan przeciwko Turcji, wyrok z dnia 15 września 2015 r., skarga nr 27422.

Murray przeciwko Holandii, wyrok z dnia 26 kwietnia 2016 r., skarga nr 10511/10.

T.P. i A.T. przeciwko Węgrom, wyrok z dnia 4 października 2016 r., skarga nr 37871/14.

Matiošaitis i in. przeciwko Litwie, wyrok z dnia 23 maja 2017 r., skargi nr 22662/13, 51059/13, 58823/13, 59692/13, 59700/13, 60115/13, 69425/13, 72824/13.

Petukhov przeciwko Ukrainie (nr 2), wyrok z dnia 12 marca 2019 r., skarga nr 41216/13.

Marcello Viola przeciwko Włochom (nr 2), wyrok z dnia 13 czerwca 2019 r., skarga nr 77633/16.

Źródła internetowe

Barry C., Forgotten or Neglected? The Prison Officer in Existing Penal Research and the Case for Irish Explorations of Prison Work, „CCJHR Working Papers Series”, No. 4, University College Cork, Cork 2013, <https://cora.ucc.ie/handle/10468/6962> (dostęp: 31.05.2020).

Basta A., Grzeczny sąsiad, morderca i gwałcień, Newsbook, 18.08.2019, <https://newsbook.pl/2019/08/18/grzeczny-sasiad-morderca-i-gwalcień-2/> (dostęp: 17.11.2019).

Bracia Lumière (hasło), Wikipedia, 23.01.2020, https://pl.wikipedia.org/wiki/Bracia_Lumière (dostęp: 19.02.2020).

Campaign To End Life Imprisonment, <https://endlifeimprisonment.org/> (dostęp: 19.12.2019).

Debata o wykonaniu kary dożywocia, Lajfersi, 14.05.2019, <http://lajfersi.uw.edu.pl/debata-o-wykonaniu-kary-dozywocia/> (dostęp: 16.12.2019).

Diagnoza w wymiarze sprawiedliwości. Wizyta studentów w AŚ Warszawa-Białoleka, Lajfersi, 27.05.2019, <http://lajfersi.uw.edu.pl/diagnoza-w-wymiarze-sprawiedliwosci-wizyta-studentow-w-as-warszawa-bialoleka/> (dostęp: 27.11.2019).

Eksperci: Dożywocie to śmierć cywilna, ale niektórzy mają drugą szansę, Gazeta Prawna, 31.03.2017, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1031975,dozywocie-kary-sadownictwo-wiezienie.html> (dostęp: 17.11.2019).

Funkcjonariusze spacyfikowali awanturników ze spacerniaka!, YouTube, 22.04.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=dvX6KfIMp64> (dostęp: 16.12.2019).

lloraz inteligencji (hasło), Wikipedia, 14.04.2020, https://pl.wikipedia.org/wiki/lloraz_inteligencji (dostęp: 17.11.2019).

Issues. Life sentences, The Sentencing Project, <https://www.sentencingproject.org/issues/life-sentences/> (dostęp: 19.12.2019).

Knoll J.L., Discussing the Meaning of Life With a "Lifer", Psychiatric Times, 24.08.2009, <https://www.psychiatristimes.com/forensic-psychiatry/discussing-meaning-life-lifer> (dostęp: 31.05.2020).

Kobieta oddaliła się od miejsca odbywania kary!, YouTube, 19.05.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=-0Dqp6dcSUM> (dostęp: 16.12.2019).

Ministerstwo Sprawiedliwości. Centralny Zarząd Służby Więziennej, Miesięczna informacja statystyczna za styczeń 2020 r., <https://sw.gov.pl/strona/statystyka--miesieczna> (dostęp: 5.03.2020).

Nauczanie skazanych w zakładach karnych i aresztach śledczych, Służba Więzienna, <https://www.sw.gov.pl/strona/Nauczanie-skazanych-w-zakladach-karnych-i-aresztach-sledczych> (dostęp: 16.12.2019).

Niełacna M., Sprawiedliwość skrajna. Dożywotnie więzienie, maksymalne zabezpieczenie, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Warszawa 2014, <https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/sprawiedliwosc-skrajna.pdf> (dostęp: 5.11.2019).

Ogólnopolska konferencja „Kryminologia zła. Dożywotnie więzienie okiem ekspertów”,

Lajfersi, 10.12.2019, <http://lajfersi.uw.edu.pl/ogolnopolska-konferencja-kryminologia-zla-dozywotnie-wiezienie-okiem-ekspertow/> (dostęp: 16.12.2019).

Osadzone pobili się o mężczyznę z wolności!, YouTube, 31.05.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=m3xRdZoCcpG> (dostęp: 16.12.2019).

Penal Reform International, <https://www.penalreform.org/issues/life-imprisonment/> (dostęp: 19.12.2019).

Program „Praca dla więźniów”, Służba Więzienna, <https://www.sw.gov.pl/strona/ministerialny-program-pracy-wiezniow> (dostęp: 16.12.2019).

Pozłotko (hasło), Słownik języka polskiego sjp, <https://sjp.pl/poz%C5%82otko> (dostęp: 6.07.2020).

Statystyka, Służba Więzienna, <https://www.sw.gov.pl/dzial/statystyka> (dostęp: 17.12.2019).

Urbanowicz A., Zbrodnia w noc weselną, Newsbook, 27.01.2019, <https://newsbook.pl/2019/01/27/zbrodnia-w-noc-weselna/> (dostęp: 12.12.2019).

Więźniowie upili się samodzielnie zrobionym alkoholem!, YouTube, 26.03.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=oFxAU9W4p-s> (dostęp: 16.12.2019).

Wizyta studyjna studentów w Zakładzie Karnym w Garbalinie, Lajfersi, 14.05.2019, <http://lajfersi.uw.edu.pl/wizyta-studyjna-studentow-w-zakladzie-karnym-w-garbalinie/> (dostęp: 27.11.2019).

Wroński Ł., Model kształtowania się skłonności do seryjnych i wielokrotnych morderstw [1], Racionalista, 1.05.2013, <http://www.racionalista.pl/kk.php/s,8937> (dostęp: 13.11.2019).

Zamość: Dożywotnie więzienie dla byłego policjanta, Rzeczpospolita, 13.11.2001,
<https://archiwum.rp.pl/artukul/361236-Na-wokandzie.html> (dostęp: 7.10.2019).